

tum; victum eos partim metallis effodiendis quæfivisse, partim accepisse ab iis qui oraculum consulissent: eos autem, qui apud oraculum istud degissent, more à majoribus accepto, nunquam vidisse solem, sed noctu ex hiatibus terræ prodiisse: denique deleros eos fuisse à rege quodam, cujus eventa oraculum non comprobassent. Quia autem Cimmerici fuerunt populus numerosus, ut qui oppidum sui nominis à Plinio memoratum constituerint, arbitror illos modo, qui vaticiniis operam darent & juxta oraculum sacra facerent, in subterranea ista caverna conclusos ac diurnam lucem aspicerere prohibitos: dictos autem fuisse & reliquos in tenebris habitare, quia vallem regionis hujus obscurissimam solique inaccessiblei accolerent. Vnde Festus: *Cimmerici dicuntur homines, qui frigoribus occupatas terras incolunt, quales fuerunt inter Bajas & Cumas in ea regione, in qua convallis satis eminenti jugo circumdata est, quæ neque matutino neque vespertino tempore sole contegitur.* Hæc de Cimmericis & antro Cumanæ Sibyllæ: de ipsa est præterea, quod scriptores memoriæ prodiderunt, Ovidius maxime & poëtæ, quod hoc loco non tacendum: vixisse scilicet mille annos. non ego affirmo; credat, qui volet, adeo vetulam fuisse. Sequitur Misenum promontorium, quod ut Virgilius, Servius, Mela, Solinus, ac præterea multi tradunt, à Miseno Æneæ tubicine ibi humato, aut ad Avernum immolato, nomen habuit: insignis olim urbs, si Scipioni Mazellæ credere fas est: frequentiam ejus testantur rudera theatri juxta exstantia; &, quod ex Romanis scriptoribus plurimis clarum fit, insignis sub Miseno portus. Misenus mons cavernosus, & specubus fornicibusque refertus est ac velut suspensus, haud dubie ab humana manu, forsân Lucullo auctore, cujus æstiva villa, ut exstantia vestigia præter scriptores indicant, Misenum prope totum occupasse videtur. Luculli altera villa & piscina celebratissima fuit Puteolos inter ac Neapolim, neque eo minus fuit & ista, posita in Miseni summo culmine, quo loco jam specula conspicitur, ob situs elegantiam ferme expetita à principibus Romanis. Tacitus de Tiberio: *Mutatis sæpius locis tandem ad promontorium Miseni confedit, in villa, cui L. Lucullus quondam dominus, Non dominum modo villæ hujus, sed & conditorem Lucullum Phœdrus facit:*

*Cæsar Tiberius cum petens Neapolim
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum & prospicit Tuscum mare.*

Inter ruinas Miseni maxime integra est Crypta, quam Trachonariam vocant, à trachonibus, id est meatibus ac subterraneis cuniculis; ubi loci aliquot fornicatæ cellæ conspiciuntur, in quibus ad Misenatis classis usum, receptam fuisse aquam existimant. Nec desunt tamen, qui easdem putent reliquias esse piscinæ Nero-

nianæ; Nero enim, teste Suetonio, quo Bajanæ calidæ aquæ corrivarentur, piscinam contentam conclusamque porticibus à Miseno ad Avernum inchoavit. Sed hospes ubi formam structuramque loci consideraverit, haud dubio in priorem sententiam pedibus ibit; aquarii enim castelli figuram sane egregiam habet, piscinæ non item. Plura de cameris istis sive cisternis Leander Albertus in illustrata sua Italia; & Pighius faciem earum satis descripsit: medium scilicet spatium inter duos parietes patere in longum pedes CC, in latum pedes XVIII, & utroque in latere medii transitus quatuor ostia præbere aditum in cellas amplas quaternas, quarum testudines decussatim fornicibus junctæ intermediis parietibus insistant; intus omnia densò tectorio tunicata: collapsas vero quasdam testudines obstruxisse vias & ostia, eo latitudinem ac longitudinem ædificii totius ignorari, altitudinem videri pedum amplius xxxv.

Ceterum à Miseni promontorii jugo digressus viator, legensque porro maris oram, reperiet stagnum angustis faucibus mare accipiens; ideoque non ventis agitatam, neque marinis procellis turbatum, quia perpetuo immotum stat, *Mare mortuum* appellatur; vastis quondam operibus à Julio Cæsare circummunitum, unde Iulii portus nomen accepit, ut quidem Lombardus autumat, qui Horatii hæc,

*Regis opus, sterilisque diu palus, apraque remis,
de mortuo mari intelligit. Prope absunt Centum cellæ, sive ut vulgari nomine utar, Camerelle, infra terram depressæ oppletæque ruinis maximam partem: noscitantur tamen portulæ in singulis, & spiracula in fornices incisa: illæ, ut autumat Pighius, servorum gratia factæ, quo nimirum egesturi aquarum faciem ex una in aliam cellam transire possent: hæc demittendis fistulis & exhauriendis ad varios usus aquis comparatæ fuerunt. Ab his C cisternis non ita magno distat intervallo *Piscina*, quam *mirabilem* vocant: efficitque ratio operis, ut tanto nomine, inter tot alia spectacula & miracula tam naturæ, quam artis humanæ, ipsa potissimum digna videatur. Constat, inquit Capaccius, concameratione pilis XLVIII innixa, pedes ternos undique crassis, quæ quatuor ordinibus numero quaternario distributa symmetriam quintuplicis porticus perelegantem longitudinem efficiunt, longa passus CCL, lata CLX, latericia ac solida structura, crasso muro, parietibus diligentissimo tectorio vestitis. foramina in testudine, unde hauriebantur aquæ, per scalas lapideas ex duobus lateribus graduum XL, eo descendebant, quarum altera hoc tempore obstructa est. pavimentum summa industria constipatum atque compactum adhuc pluviales aquas retinet. Pighius ex Leandro Alberto ejusdem operis speciem edidit his verbis: *Spatio patet ædificium omne inter quatuor extremos parietes in longum pedes D, in latum pedes CCXX, cujus suprema concameratio**

Portus
Misenus.

Mare mortuum.

Piscina
Mirabilis.